

Oponentský posudek bakalářské práce

Kateřina KÁCHOVÁ, *Památník Jakuba Popovického z Popovic (1576–1676)*, České Budějovice 2015 (= bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 117 s.

Na cennou sbírku památníků ve fondu oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR upozornila již Emma Urbánková v publikaci *Rukopisy a vzácné tisky pražské Universitní knihovny* vydané v roce 1957, přesto většina těchto památníků na své monografické zpracování teprve čeká. Lze proto jen uvítat, že si kolegyně Kateřina Káchová zvolila jako téma své bakalářské práce právě pozoruhodný studentský památník Jakuba Popovického z Popovic z poslední čtvrtiny 16. století, který byl dosud v literatuře zmiňován většinou jen v souvislosti s úvodními malovanými podobiznami reformátorů Jana Husa, Martina Luthera a Philipa Melanchtona.

Bakalářská práce Kateřiny Káchové svým rozsahem (117 s.) přesahuje požadavky kladené na bakalářské práce a má všechny požadované formální náležitosti. (Přimlouvala bych se ale za změnu datace v titulu, jelikož Popovický si svůj památník vedl v letech 1576-1590, zatímco dodatky z let 1673-1676 se již týkají jiného majitele knihy.) Práce sestává z *Úvodu*, čtyř kapitol, *Závěru*, *Seznamu použitých pramenů, literatury a internetových zdrojů* a tří příloh, které obsahují kritickou edici pramene a z ní odvozené tabulky, připojeno je též několik vhodně vybraných obrazových ukázek. Na začátku autorka zformulovala své hlavní cíle, to znamená celkový rozbor pramene, vytvoření kritické edice, zasazení památníku do kontextu doby šestnáctého století a univerzitního prostředí a zmapování okruhu přátel majitele památníku.

První dvě kapitoly nazvané *Památníky a Vzdělání* mají pochopitelně kompilativní povahu a jsou založeny především na domácí historické literatuře, autorka v nich ale prokázala dobrou orientaci v dané problematice. První kapitola celkem pochopitelně vychází ze zásadní monografie Marie Ryantové z roku 2007, zatímco ve druhé kapitole, věnované kavalírským cestám a univerzitám, se autorka mohla opřít o již poměrně bohatou českou historickou literaturu, kterou zřejmě dobře zná. Vytkla bych jen občasné neobratné stylistické formulace, kterých by se měla do budoucna vyvarovat (například *Na této kapitole se podílely práce* (s. 10); *Erbům byla věnována značná důležitost* (s. 18); *Ovlivnění Martina Luthera bylo v Čechách znát nejvíce ve třetí čtvrtině 16. století* (s. 32); *Českým studentům nezůstaly stranou pozornosti ani francouzské univerzity* (s. 34); *Španělské Nizozemí [se] stalo obvyklou zastávkou katolických šlechticů, jelikož nemuseli jezdit až do vzdáleného Španělska, aby poznali poměry této větve Habsburků* (s. 36).

Ve třetí vnitřně členěné kapitole *Rozbor památníku Jakuba Popovického z Popovic* autorka popisuje vnější podobu pramene a přináší řadu cenných

postřehů o památníkových záznamech; všímá si jejich chronologie a datování, struktury záznamů, užívaných typů dedikací, volby různých citátů a sentencí i obrazové výzdoby. K podkapitole *Vnější popis* mám připomínku týkající se popisu cenné původní renesanční vazby. Především není šťastná formulace *Na přední straně vazby uprostřed je vyražen portrét*, správně jde o přední desku s plotnou. Nevím, zda kolegyně měla k dispozici pouze digitální kopii knihy anebo mohla studovat i originál, na němž lze text obou ploten s jistou námahou rozluštit. Správně identifikovala oba reformátory, na přední desce jde skutečně o plotnu s vyobrazením Martina Luthera, pod nímž se nachází dvouřádková devíza IN SILENCIO ET SPE / FORTITVDO VESTRA, zatímco na zadní desce je Philip Melanchton s devízou SI DEVS PRO NOBIS / QVIS CONTRA NOS. Do budoucna by bylo jistě užitečné obě plotny porovnat s variantami uvedenými v základní příručce Konrada Haeblera. (Srv. K. HAEBLER, Rollen- und Plattenstempel des XVI. Jahrhunderts. Band II, Leipzig 1929, s. 449 a 450-451). V podkapitole *Zapisovatelé* autorka představila nejzajímavější identifikované osobnosti mezi inskribenty dochované stovky památníkových záznamů. Tuto podkapitolu bych doporučovala rozšířit, především důsledněji vymezit a charakterizovat jednotlivé okruhy zapisovatelů, zatím je dobře podchycen první okruh inskribentů sestávající z profesorů a studentů wittenberské akademie, další zajímavou skupinu však tvoří například osobnosti z řad domácích humanistů, s nimiž se majitel památníku setkal v době svého působení na pražské univerzitě. Doporučila bych též podkapitolu pomocí poznámkového aparátu lépe provázat s edicí památníkových záznamů a příslušnými tabulkami a ozřejmit historický význam některých uváděných osobností. (Srv. například větu: *Z dalších významných osobností, zapsaných v památníku, můžeme jmenovat bratry Šlejnice, Václava Balbína z Vorličné či Jana Bořka Dohalského z Dohalic a na Veselí.*)

Ve čtvrté kapitole nazvané *Majitel památníku* vytěžila autorka informace, jež skýtají záznamy v památníku, a doplnila je několika údaji získanými z odborné literatury, na závěr ovšem konstatuje, že *o majiteli památníku Jakubovi Popovickém z Popovic toho příliš nevíme*. To je však způsobeno i opomenutím literatury přinášející další údaje o původu, studiích a literární činnosti M. Jakuba Popovického, především hesla, které mu jako autorovi příležitostně latinské poezie věnuje Rukověť humanistického básnictví. Můžeme tedy doplnit, že majitel památníku pocházel z Kutné Hory; pravděpodobně byl synem tamního písaře mince Jana Popovického z Popovic. Na univerzitě ve Wittenberku studoval v letech 1575-1577 (magisterského gradu dosáhl 3. 9. 1577), poté přešel na pražskou univerzitu, kde byl na podzim 1577 přijat do koleje Českého národa a v únoru 1578 vykonal tři veřejné disputace. V Nymburku působil nejprve jako správce tamní školy. Roku 1588 získal městské právo na Starém Městě pražském. Literárně činný byl v letech 1577-1593. (Srv. Josef HEJNIC - Jan MARTÍNEK, Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do začátku 17. století. Sv. 4, Praha 1973, s. 228-229 (zde další

prameny a literatura); Mlada HOLÁ, Alumni koleje českého národa na pražské univerzitě v letech 1542-1611, in: Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis, tom. LIII, fasc. 2, 2013, s. 46.)

Jedním z proklamovaných cílů bakalářské práce je vytvoření kritické edice památníku, což je vzhledem k paleografické i jazykové náročnosti pramene pro studentku třetího ročníku jistě obtížný úkol. Tato edice (*Příloha 2* na s. 62-104) tvoří nejrozsáhlejší a nejzajímavější, bohužel však také nejproblematictější část předkládané práce. Předchází ji dobře zformulovaná ediční poznámka (*Příloha 1*), z níž vysvítá, že autorka rezignovala na přepis řeckých a hebrejských textů (pouze upozorňuje na jejich výskyt) a zvolila - podle mého soudu šťastně - metodu transliterace. Na jednu stranu oceňuji, že kolegyně nepochybně pracovala samostatně a na rozluštění často obtížně čitelných osobitých autografů ve stovce památníkových záznamů jistě vynaložila velké úsilí. Na druhou stranu však nelze zamlčet, že ne vždy byla úspěšná a edice obsahuje vedle dobře přečtených záznamů i poměrně dost bílých míst nebo chybných čtení, z nichž některá jsou pravděpodobně jen překlepy vzniklými v časové tísní (například zápis č. 1: *theologie doctor et profesor*; č. 5: *Sanktus, Maonus*; č. 28: *Sparando in Deo*; č. 32: *in collegio Nationes*; č. 98: *medicisae doctor*), jiná však prozrazují prozatím omezené paleografické zkušenosti i nedostačující znalost humanistické latiny (například citát v zápise č. 12: ... *Experientia normaenia sabendae est om[m]nes eom [?] que retro excogitinent nec nbili .. sui ... nisi ... .. ris te exptu[m]* ... je třeba číst: Gal[enus] De tue[n]da san[it]ate. Experientia normae vice habenda est o[mn]i[u]m eo[ru]m que ratio excogitaveris, nec p[ro] utili q[ui]cq[ui]am scribendu[m] e[st], nisi exp[er]t[us] fueris aut sal[u]te testeris te exp[er]tu[m] no[n]du[m] e[ss]e). Úmyslně používám slůvko prozatím, předpokládám totiž, že kolegyně bude nadále na této edici pracovat a do své budoucí diplomové práce zařadí již bezchybný text. V poznámkovém aparátu edice autorka úspěšně identifikovala řadu inskribentů; zde oceňuji například využití Foerstemannovy edice wittenberské matriky, ale mám určité výhrady k odkazům na hesla ve Wikipedii, ta by měla představovat jen první vodítko k dohledání odborné literatury. Majitel památníku se nepochybně znal s řadou domácích humanistů, rozhodně proto doporučuji důslednou excerpci již zmiňované Rukověti humanistického básnictví. Seznam identifikovaných inskribentů bude možno do budoucna jistě ještě rozšířit (například záznam č. 17 psal zřejmě nejvyšší mincmistr království Českého Karel z Biberštejna (†1593), č. 26 pořídil významný luterský teolog a hebraista Johann Habermann či Avenarius (1516-1590); č. 32-33 čáslavští humanisté, bratři Adam st. Sixti (Cikán, Sixtides) ze Zvířetína (1556-1582) a Jakub Sixti (1556-1611); č. 100: *Franciscus Grabius Nulhuvius* je třeba číst Mulhusinus, tedy pocházející z města Mühlhausen). Součástí edice je i identifikace zapsaných citátů, zde zaslouží ocenění skutečnost, že se autorce podařilo určit i několik anonymních textů, prostor pro další výzkum ovšem stále zůstává. U citátů z bible doporučuji uvádět konvenční

zkratku pro příslušnou knihu, číslo kapitoly a čísla veršů, text je také třeba ověřovat (například u záznamu č. 80 jde ve skutečnosti o citát z díla *Syntagma seu corpus doctrinae Dei* protestantského teologa Johanna Wiganda (c. 1523-1587). Orientaci v textu edice usnadňují užitečné tabulky *Chronologický přehled záznamů*, *Abecední seznam zapsaných osob* a *Přehled autorů citátů* (Příloha 3).

Pro svou bakalářskou práci si kolegyně Kateřina Káchová vybrala téma nadprůměrně náročné, a to především na jazykové a paleografické znalosti, a stanovila si i náročné cíle, což je třeba ocenit. Vzhledem k tomu, že jde o studentku teprve třetího ročníku, není příliš velkým překvapením, že ne vždy obstála a především kritická edice památníku má ještě řadu nedostatků. Přes všechny výše uvedené výhrady však u kolegyně tuším potenciál pro budoucí vědecký růst a doufám, že se danému tématu bude nadále věnovat, její práce již nyní představuje zajímavý příspěvek k výzkumu studentských památníků raného novověku. Předkládanou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat **velmi dobře**.

PhDr. Milada Svobodová
Oddělení rukopisů a starých tisků
Národní knihovna ČR

Praha, 27. srpna 2015